

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

*Under juni, juli, augusti och september utkommer
Dagny med endast ett häfte månatligen.*

1899

Ny följd ✧ II årg.

Häft. 13

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET;
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

G. A.: Från International Council och kvinnokongressen i London. I.

SIGRID KRUSE: Goethes moder.

Från skilda håll.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinnliga agenter och inspektörer antagas.

Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

Största lager af

Duktyger,
 Lakans- och Örngåttslärfter,
 Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
 Specialité: **Damutstyslar,**
 hvilka förfärdigas å egen Syatelj och levereras fullt färdiga, märkta
 och tvättade.
 Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
 Stureplan.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Fredrika-Bremer-Förbundets
Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Råd lämnas i juridiska, ekonomiska och hygiena frågor.

Upplysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny*.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Önsdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11—11 f. m.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvvaror, **Kapptyger** och **Schalar**.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Från International Council och kvinno- kongressen i London.

Då jag nu enligt löfte vill söka meddela något om mina intryck från den Internationella kvinnokonferensen, stannar jag inför svårigheten i uppgiften. Att framställa en bild af hvad London under de minnesvärda 10 kongressdagarna hade att bjuda sina gäster, borde, tyckes det väl, ej vara så synnerligen svårt. Flera af de märkligaste kvinnor vår tid äger hade ju där stämt möte, föredrag öfver de intressantaste ämnen höllos, fester i Londons vackraste hem och i dess ståtligaste parker omväxlade med inbjudningar till »lunch» och »five o'clock tea», där tillfälle gafs att stifta personliga bekantskaper o. s. v. Taflan borde således kunna blifva brokig nog. Och dock huru svårt är det ej att ur allt detta få fram en bild, må vara aldrig så enkel, af det lif, som fördes!

Jag ber läsaren blott betänka följande. Till följd af medlemsantalets storlek och de anmälda föredragens mängd, hade det blifvit nödvändigt att förlägga möteslokalerna å 5 långt från hvarandra belägna platser, ej mindre än 376 föredrag voro anmälda för kongressens 10 dagar, hvardera anförandet å endast 10—20 minuter, härtill kom diskussionerna med sina ännu kortare, men mången gång ytterst kärnfulla uttalanden, häri ej medräknadt de tre stora officiella mötena med deras många och långa anföranden.

Hur hinna med allt detta? Det kan ej nekas att det ibland var »embarras de richesse». Då samtidigt sådana frågor förekommo som »Lagstiftning angående begränsad arbetstid för kvinnan» och »Politisk rösträtt», ville man gärna ha kunnat vara »allestädes närvarande», och när en dag ämnet »Moral och arbetsförtjänst» diskuterades å den ena lokalen medan vårt Göteborgssystem var under behandling på en annan, var äfven valet svårt.

Att beskrifva kongresstiden på så sätt, att man redogjorde för de föredrag som hållits timme efter timme och dag för dag och för de förnämsta af de talare som uppträdt samt därjämte lämnade

en skildring af festerna skulle falla sig lätt nog. Men jag är rädd att den anrättning Dagnys läsare på sådant sätt finge skulle i dess koncentrerade form vara tämligen onjutbar. Jag vill därför hellre försöka att ur det rika materialet utvälja några få frågor och i stället behandla dem något fullständigare.

För att liksom få fast mark under fötterna vid beskrifningen och på samma gång lämna en förklaring hvarför detta kongressreferat i många afseenden *måste* vara ofullständigt, vill jag förutskicka ett par förklarande ord rörande själfva International Council och dess förhållande till den kongress, som kommit till stånd på dess initiativ.

International Council sammanträder hvar femte år. Första gången sådant möte ägde rum, var i Chicago 1893 och det andra hölls nu i London. I hvarje land, där nationalförbund är bildadt väljes af detta två delegerade att jämte ordföranden representera *) landet vid dessa International Councils sammanträden. De små länderna äro sålunda fullständigt likställda med de stora, Sverige har t. ex. lika många röster som Tyskland eller England.

En *international kongress* hade af International Council ordnats samtidigt med dess femårsmöte, där kvinnor från hela världen kunde framlägga resultaten af sin erfarenhet och meddela planer och förslag för framtiden.

Enär vi i Sverige hafva ett nationalförbund, Svenska kvinnornas nationalförbund, och då jag var en bland de utsedda delegerade var min plats gifven vid International Councils sammanträden. Tyvärr blefvo dessa både många och långa, eller rättare kongressens och Councils möten inföllo samtidigt. För oss delegerade kunde därigenom hvad kongressen hade att bjuda vara tillgängligt endast när Council ej fordrade vår närvaro, och till den slitning, som öfriga deltagare klagade öfver, då intressanta möten på olika lokaler lockade dem samtidigt, kom för oss ännu denna att vara bundna vid Councils sammanträden, där man timme efter timme måste sitta och diskutera stadgar m. m., under det man brann af otålighet att få vara med om diskussioner, som samtidigt pågingo i de intressantaste frågor.

Det är sålunda från en delegerads synpunkt jag utgår vid författandet af denna min redogörelse och detta förklarar hvarför

*) Ordförande för Sverige: fru Anna Retzius; delegerade: fröknarna Ellen Whitlock och Gertrud Adelborg.

jag först dröjer vid International Councils förhandlingar och beslut, ehuru dessa för den utomstående undanskymdes af konferensens kolossala dimensioner och vidtomfattande program.

Det möte, vid hvilket International Council hälsade de delegerade välkomna, utgjorde emellertid ett undantag från Councils eljes föga bemärkta förhandlingar. Alla kongressens medlemmar, omkring 2,500 personer, voro härtill inbjudna, och jag önskar jag kunde gifva en bild af den stora salen fylld af en lifaktig, intresserad publik. Här sågs gamla och unga, mörka och ljusa, alla upptänkliga variationer i klädedräkt, från de elegantaste och modernaste toiletter till de enklaste, som talade om en knappt tillmätt lön. På estraden sutto International Councils »officers», d. v. s. ordföranden Lady Aberdeen, v. ordföranden Mrs May Wright Sewell, kassaförvaltaren fröken Alexandra Gripenberg och korresponderande sekreteraren Miss Teresa Wilson. Bakom »officers» hade vi delegerade våra platser och bakom oss »the honorary vice presidents», d. v. s. representanter från de land, där nationalförbund ännu ej bildats.

Estraden som i stället för räcke hade en tät häck af rosor — rosor lågo ock i mängd på ordförandens plats — erbjöd en vacker anblick och bar en ytterst »international» prägel, ja, detta kanske i ännu högre grad än vid något annat af Councils eller kongressens sammanträden. Det var här ej blott de upplästa namnen Palestina, Tasmanien o. s. v., eller de antydningar om främmande förhållanden, hvilka de korta hälsningstalen kunde innebära, som gånge påminnelse om de skilda länder hvilka voro representerade; ännu starkare förnam man detta vid studerandet af den yttre apparitionen. Här sågs t. ex. Indiska representanter i sina granna dräkter och Kinas delegerade Miss Kang med tolk, båda klädda i sitt hemlands egendomliga kostymer.

Lady Aberdeen som ordförande hälsade oss alla välkomna. Lång, mörk, med en ståtlig figur, intager hon genast från början genom sitt värdiga uppträdande och ett vackert småleende, vittnande om hjärtegodhet. En af de delegerade från Canada, som länge arbetat tillsammans med Lady A. under den tid, då Lord Aberdeen var vice konung af Canada sade i sitt hälsningstal, att visserligen var Lady A. ej längre »their queen, but she will always be the queen of our hearts». Detta uttryck är betecknande, ty det var icke genom sin rang, ej heller genom sin begåfning, som hon utöfvade så stort inflytande under dessa dagar; det var den öfverlägsna personligheten, den stora rättrådigheten, den vida uppfatt-

ningen samt främst det kärleksfulla sinnelaget, som kom oss att med beundran följa vår ordförandes ledning.

I sitt hälsningstal framhöll Lady A. bland annat, att man sagt det vara en omöjlighet att förena till gemensamt arbete personer från hela världen tillhörande skilda trosbekännelser och olika raser och omfattande alldeles olika åskådningssätt, men, sade hon, »förenas vi än icke af samma tro, så hafva vi dock ett mäktigt föreningsband, vår önskan att arbeta för mänskligheten». »Gör mot andra hvad du vill att andra skola göra mot dig». Detta föreningens valspråk hade en så vidsträckt innebörd, att alla goda viljor kunde därom förena sig, men det uteslöte dock från samarbete dem, hvars mål vore att motarbeta mänsklighetens väl. Sedan Lady A. framhållit huru det visat sig att kvinnan kunde ägna sig åt de mest olika plikter utan att förlora sin kvinlighet, sade hon, att om mannen ej vore skapad att vara allena, så syntes henne kvinnan vara det ännu mindre; att föreningar för mödrar eller i allmänhet kvinnoföreningar väl f. n. vore af största betydelse, men att vi måste se framåt mot den tid, då man och kvinna gemensamt arbeta för hvarandras bästa. Man hade trott att konferensens mål vore att bereda kvinnorna större rättigheter, men hon hoppades att det skulle visa sig att »rights be forgotten in duties», och att hvad man främst arbetade för var att skaffa bättre hem. Detta förutsatte dock att alla och en hvar, i hvad egenskap man än verkade, såsom föräldrar, lärare eller tjänare eller såsom medborgare skulle bättre fullgöra sitt arbete och detta var hvad kvinnorna och konferensen ville verka för. Med ett »God help us» avslutades det högtidliga talet, som mottogs med lifliga applåder.

Sedan följde presentation af »the officers», hvilka svarade med korta tal.

Mrs May Wright Sewell, en hvithårig medelålders amerikanska, känd såsom en utmärkt talare, var den som först framlagt idén om International Council. Hon framhöll huru naturligt det vore att från ett sådant land som Amerika, där folk af alla nationaliteter funnit sitt hemvist, tanken på internationella föreningar uppstode, öfvergick därefter till att påpeka att betydelsen af samfärdsmedelns utvidgande ej främst låg däri, att folken blefvo »physically united», utan däri att så väl individer som folkslag blefvo »spiritually united». Från det gamla ordet: »Jag är så god som någon an',» hade vi nu kommit att säga: »Alla andra äro så bra som jag.»

Fröken Gripenberg är, föreställer jag mig, väl känd för en stor

del af den svenska allmänheten såväl genom sin skriftställareverksamhet och sin egenskap af ordförande för Finsk Kvinnoförening som ock genom ett i Stockholm för några år sedan hållet föredrag. Hon var under hela kongressen allmänhetens gunstling och då hon kraftigt, klart och värdigt framhöll att Int. Councils valspråk »Gör mot andra hvad du vill att andra skola göra mot dig» ej blott borde gälla för individerna utan ock för folken, ville handklappningarna knappast taga slut och det visade sig tydligt, hvilka stora sympatier Finland vunnit i England.

Miss Wilson, hvilken såsom sekreterare haft ett flerårigt arbete för att få denna kongress till stånd, förklarade helt anspråkslöst att sekreteraren vore att likna vid en maskin, som fört alla de närvarande tillsammans. Maskinens rätta plats vore ej på platformen och denna del af arbetet vore också för henne det mest pröfvande.

Sedan kom presidenters och delegerades tur att framföra sina hälsningar till kongressen. Sveriges talan fördes härvid af *fru Retzius*, som redogjorde för Svenska Kvinnornas Nationalförbunds verksamhet. Då fru Retzius i sitt föredrag nämnde Fredrika-Bremer-Förbundet såsom en af de föreningar, hvilka ingått i S. K. N., fick förbundet den hedern att redan första kongressdagen blifva omtaladt. Fru Retzius' tal hälsades med applåder. Bland de delegerade vill jag särskildt nämna *Miss Susan Anthony*, den snart 80-åriga veteranen, som med samma intresse som någon af oss yngre deltog i allt. Det var något rörande i detta hufvud som grånat eller rättare hvitnat under striden för de svagares rätt. Man påminde sig den okufliga energi, med hvilken Susan Anthony arbetat för slafvarnas frigörelse och huru hon sedan ägnat sin verksamhet företrädesvis åt rösträttsfrågan, en verksamhet, som så till vida kröntes med framgång att i 4 af Amerikas Förenta stater, kvinnorna nu utöfva politisk rösträtt.

Det var dock endast första dagen Councils' möten förededde en så ståtlig anblick. Därefter samlades de delegerade i en af Westminster Town Halls mindre salar. De delegerade för hvar land hade sina tre platser utmärkta med landets namn. Honorary vice presidents, d. v. s. representanter för de land, där nationalförbund ännu ej bildats,ingo vara närvarande, men ägde ej att deltaga i röstningen.

I detta rum och ordnade på detta sätt tillbringade vi nu om ej precis dag efter dag så dock en stor del af vår tid. Och säkert är, att det ej var lätt arbete att ibland från kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m. till 6

e. m. följa diskussioner om förslag till stadgar och arbetsordning, förbereda vederbörliga val, utkasta planer för utveckling af Councils verksamhet o. s. v. Hvar och en, som varit med om utarbetande af stadgar, vet huru tidsödande sådant arbete är och huru viktigt att hvarje ord väl afväges, för oss dubbelt svårt i följd af det främmande språket.

Som gången af diskussionen näppeligen kan äga intresse för Dagnys läsare, vill jag inskränka mig till att nämna några bland de viktigaste beslut som fattats. Nästa femårsmöte skall äga rum i Berlin; den kongress som därvid möjligen kommer att hållas skall likväl icke ordnas af Int. Council (hvilket möter svårigheter, enär Int. Councils officers äro bosatta ej blott i olika land utan i olika världsdelar) utan af Tysklands Nationalförbund på tid, som icke råkar i konflikt med Int. Councils möten. Såsom officers för femårsperioden valdes: till ordförande Mrs Wright Sewell (föret v. ordförande), till v. ordförande Lady Aberdeen (föret ordförande), till kassaförvaltare Frau Schwerin,* till korresp. sekreterare Miss Wilson, som föret innehade samma plats, och till protokollsförare Mille Vidart. Flera länders delegerade och däribland de svenska, önskade att inga nya val skulle äga rum, utan ledningen under ytterligare en femårsperiod lämnas i händerna på de personer, hvilka nu vunnit så stor erfarenhet och visat prof på så framstående organisatorisk förmåga. Man ansåg att den ännu unga föreningen med det världsomfattande programmet väl kunde behöfva detta stöd. Den motsatta meningen blef dock, som nämndt, segrande.

Bland frågor, som för öfrigt diskuterades, må nämnas Councils förhållande till fredssaken, förutom förslag om inrättandet af en internationell pressbyrå och s. k. nationella upplysningsbyråer.

* * *

Öfvergår jag nu till konferensen och dess förhandlingar, så synes mig diskussionen angående *Lagstiftning om kvinnornas arbetsförhållanden* (factory-acts)**) — en af dagens mest brännande frågor

*) Som af en notis på annat ställe i häftet framgår, har fru Schwerin sedan dess aflidit i Berlin.

***) Factory-acts gifva noggranna bestämmelser angående det antal timmar en kvinna har rätt att arbeta inom olika yrken, inom hvilka lokaler och på hvilka tider hon skall intaga sina måltider o. s. v.

År 1893 var följande antal kvinnor anledning till åtals anställande mot arbetsgifvaren:

mångenstädes utomlands — i synnerhet värd att beaktas. Kanske följdes ingen af kongressens diskussioner med lifligare intresse än denna. Det var ej blott ämnets genomgripande betydelse, utan kanske än mera den omständigheten, att de som talade för och de som talade emot dessa factory-acts ådagalade samma nit och skicklighet i att försvara sin sak. Båda parterna syntes lika öfvertygade om att de arbetade för kvinnornas bästa. *Mot factory-acts* uppträdde i allmänhet de gamla bepröfvade kvinnosaksvännerna, under det att vanligen socialisterna talade *för* dem.

Såsom främste försvararen af en *särskild skyddslagstiftning för kvinnors arbete vid fabriker* vill jag framhålla Mrs Sidney Webb, hvilken ej blott teoretiskt studerat sociala spørsmål utan ock praktiskt sökt sätta sig in i de arbetande kvinnornas förhållanden. Hon arbetade nämligen en tid på olika syateljörer alldeles som en af de andra sömmerskorna och utan att dessa anade hvem hon var. Mrs Webb och hennes parti betonade statens rätt och skyldighet att på laglig väg skydda kvinnan mot allt för stor öfveransträngning och mot ohälsosamma arbetsförhållanden på det att en kommande generation ej må få lida af följderna. Mrs Webb framhöll att likaväl som man sköter och sparar en maskin, borde man spara den arbetande människan; om man ej kunde vinna skyddslagar för den manliga arbetaren, borde detta ej förhindra att lagar stiftades till skydd för den kvinliga. Mrs Webb önskade lika lön och lika rätt till arbete för kvinnan som mannen, men att, när det vore nödvändigt, särskild lag stiftades till den förras skydd.

Fröken Gripenberg var den främste talaren å motpartiets sida, och jag återgifver här hennes föredrag efter referatet i *English Woman's Review*, såsom betecknande för detta partis åskådningssätt:

»Jag behöfver icke framhålla», så yttrade tal., »att fabriksarbeterskans ställning är i behof af förbättring, och jag utgår från den förutsättningen att vi alla här församlade äro ense i denna punkt. Att såsom botemedel införa inskränkning i kvinnans rätt till arbete synes mig emellertid vara att börja i orätt ända. Inskränkningen strider mot en af vår tids främsta principer, individens själfbestämmelserätt, hvilken princip innefattar rätt för den vuxna mannen eller kvinnan att välja sitt arbete och dess villkor. Intet

352 genom att arbeta på lördagseftermiddagarna;

133 genom att arbeta på extra fridagar;

652 genom att arbeta utöfver föreskrifven tid;

343 genom att intaga sina måltider på orätta platser och orätta tider.

Motsvarande inskränkningar finnas icke för män.

godt kan komma af att denna princip öfvergifves, äfven när det sker i människokärlekens namn. Men denna inskränkning är den härjande vind, hvilken redan i dess knopp dödar kvinnans förhoppning om lika rättigheter. Vi kunna icke begära privilegier för kvinnan på grund af hennes kön och på samma gång fordra hennes erkännande inför lagen såsom mannens like.

Jag vet att mina motståndare kunna säga: 'Näväl, låt oss öfvergifva teorien om lika rättigheter, vi måste hafva våra kvinnor skyddade'. Men alla de mänskliga rättigheter, hvilka innefattas i begreppet om 'lika rätt', äro de icke lika viktiga för den arbetande kvinnan som för oss andra? Och kunna vi rycka bort en af hörnstenarne i byggnaden utan att skada det hela? Tanken på särskild arbetarelagstiftning för kvinnan är en afkomling af den gamla trosartikeln att kvinnorna skulle hafva privilegier, icke rättigheter, att de skulle skyddas i stället för att hafva makt att skydda sig själfva, att de äro — såsom nationalekonomerna säga — 'ett folks dyrbaraste egendom' i stället för att vara en del af folket själf. De som begära lika rättigheter fördöma detta förmynderskap såsom orättvist och olycksbringande för såväl män som kvinnor. De begära för de uppvuxna kvinnorna samma rätt som de vuxna männen hafva att skydda sig själfva och besluta för sig själfva under alla lifvets förhållanden. Ett system, som skyddar den ena parten, kan aldrig jämföras med ett system grundadt på lika rättigheter. Har icke det förmynderskap, under hvilket kvinnor hittills tvingats att lefva, frambringat så bittra frukter, att kvinnornas vänner borde akta sig innan de understödjda detsamma i en annan form?

Med hvad rätt blanda vi oss uti den vuxna kvinnans görande och låtande? Med hvad rätt säga vi till den ena kvinnan: 'Ni får icke arbeta, därför att ni är gift', eller till den andra: 'Ni får icke göra det eller det, emedan ni är en kvinna, eller emedan ni är en rik kvinna, eller emedan ni är en kvinna, som har barn'. Det är verkligen förmätenhet att förutsätta att kvinnorna icke själfva hafva urskiljning att förstå huru och när de skola arbeta.

Man beröfvade kvinnorna arbetet inom hemmet, när fabriker och verkstäder upptogo största delen af det yrkesarbete, som dittills utförts i hemmen. Nu håller man på att långsamt men säkert drifva bort dem från fabriker och verkstäder. Hvarje ny inskränkning och förordning angående kvinnornas arbete, gör det svårare för de arbetande kvinnorna att erhålla sysselsättning med god aflöning, emedan det alltid är den mindre skicklige arbetaren som först blir lidande, när arbetsgifvaren betungas med alla slags föreskrifter och förordningar. Vi veta alla att i regeln kvinnorna äro mindre skickliga i sitt arbete än männen. De hafva i allmänhet icke samma tillfälle att erhålla grundlig utbildning och att välja mellan olika arbetsgrenar. Hvarför icke börja i den rätta ändan, genom att gifva kvinnorna bättre tillfälle att erhålla grundlig utbildning, genom att utvidga deras rätt att välja mellan olika arbetsområden och framför allt genom att påskynda införandet af goda hygieniska anordningar

för såväl män som kvinnor? I de flesta fall skulle de främsta olägenheterna afhjälpas på kortaste tid, om större renlighet och modernna hygieniska metoder användes. Såsom bevis vill jag nämna, att i svenska och finska porslinsfabriker hafva sådana försiktighetsmått blifvit vidtagna *lika för män och kvinnor*, att i Sveriges främsta porslinsfabrik intet sjukdomsfall genom blyförgiftning ägt rum under de senaste 6 åren och i mitt land, Finland, intet fall under de sista 9 åren. Kunnat icke män och kvinnor i detta fall vara lika inför lagen? Men låt oss icke under namn af beskydd ännu mera förtrycka den svagare.

Jag vet att mina motståndare säga: »Vi äro icke nöjda med halfva mått och steg. Arbeterskorna kunna vänta till alla dessa vackra planer äro realiserade». Men är då verkligen den särskilda lagstiftningen för kvinnan till välsignelse för henne. Sanningen är att vi taga bort arbetet från de fattiga kvinnorna utan att gifva dem något annat i stället. Ingenting kan förändra detta faktum. Jag har i många år stått i förbindelse till en platsförmedlingsbyrå för kvinnor och jag vet lika väl som hvarje annan person som haft tillfälle att på samma sätt samla erfarenhet, huru svårt det är för kvinnan att finna arbete. Huru ofta måste man icke lyssna till dessa ord, så vanliga i all sin bedröfvelse: »Jag vill taga *hvad arbete som helst* ni vill bjuda mig.» Huru våga vi då beröfva dessa våra fattiga systrar deras sista utsikt till arbete?

Kommer ni ihåg en liten historia af Leo Tolstoy? En man dömd till lifstidsfängelse, lyckades fly, men då han kom till en djup flod nära fängelset, märkte han till sin förtviflan, att där icke fanns någon bro, blott en halfrutten plank. Han kunde icke simma, således måste han försöka plankan. Emellertid befunno sig både hans bästa vän och hans värsta fiende händelsevis på stranden. Fienden sade ingenting, men vännen ropade: »För Guds skull, hvad gör du? ser du inte att plankan är halfrutten!» »Men det är min sista möjlighet», ropade den olyckliga, »släpp mig». »Nej, nej», snyftade vännen, »jag kan icke låta dig riskera ditt lif». Och han höll i honom och stred med honom till dess förföljarne kommo och återförde fången i fängelse för lifstiden. Och den goda vännen sade gråtande: »Huru olyckligt! Men jag kunde icke låta honom riskera sitt lif, och plankan var halfrutten».

Arbetskinnans enda möjlighet är ofta den halfruttna plankan. Men låt henne behålla den, till dess vi lyckas bygga en duglig bro.»

Af öfriga talare anfördes; att det visat sig att i de distrikt, som närmast berörts af factory acts och där arbetsgifvarne, uttrötade på alla förordningar, minskat antalet kvinliga arbetare och ersatt dem med barn och ungdom, hade följden blifvit stor dödlighetsprocent bland dessa; att ingen satte i fråga factory acts för andra yrken än dem, som voro någorlunda väl aflönade och ej heller

för sådana yrken, där kvinnan och mannen ej konkurrerade, antydande därmed att det var konkurrensen, som framkallat factory acts.

Sedan diskussionen pågått en stund och jag just börjat längta att höra hvad arbeterskorna själfva kunde säga i frågan, framträdde en medelålders kvinna med ett godt, klokt utseende. Hon sade att hennes erfarenhet i denna sak härflöt ej blott från platformen utan från hennes verksamhet på den tid, då hon själf tillhörde arbetsklassen. Hon ansåg att man ofta hade en oriktig uppfattning af arbetarne, man betraktade dem såsom till hälften slafvar, till hälften änglar; de voro helt enkelt mänskliga varelser lika som vi. Hvad factory-acts anginge ville hon hafva sagdt: Bidrag ej genom inskränkningar och förordningar att göra konkurrensen värre än den redan är; hjälp i stället arbeterskorna att organisera sig. Hvarför hade de manlige arbetarne så mycket bättre ordnadt för sig? Jo, därför att de lärt sig sammanslutningens stora betydelse. Männen hade ordnat sig i fackföreningar, ur dessa fackföreningar valdes medlemmar till de komitéer, som tillsättas af parlamentet och på så sätt hade arbetaren inflytande äfven inom parlamentet.

Detta anförande var kraftigt, klart och klokt och framställdes, huru allvarligt det än var, med en viss humor. En gång då talarinnan gång på gång blef afbruten af applåder, ropade hon helt gladt, »Var god afbryt mig ej, tiden räknas mig ej till godo», härmed hänsyftande på den noga tillmätta tid, som lämnades hvarje talare.

Att tankarna under en sådan diskussion som denna vandrade till våra svenska förhållanden är naturligt, och det var med tillfredsställelse jag erinrade mig, att vi icke hafva några särskilda lagar för inskränkning af kvinnans arbete vid fabriker, ett faktum som torde ha sin anledning däri, att den gifta kvinnan i Sverige blott undantagsvis deltagar i fabriksarbetet, hvarför denna fråga hos oss ännu ej blifvit väckt.

Det var ej ovanligt att under dessa dagar få bekräftadt, hvad vi dock visste förut, nämligen att den svenska kvinnans ställning i många afseenden är bättre än andra länders. Ofta erbjöd sig äfven tillfälle att lämna meddelanden angående våra förhållanden.

Så t. ex. var detta fallet vid ett »five o'clock tea», dit jag var bjuden med anledning af att jag i mitt föredrag angående arbetsområden öppna för kvinnor berört den svenska barnmorskans ställning. Bjudningen gällde nämligen personer särskildt intresserade för barnmorskefrågan, och jag hade knappast kommit inom dörren

och ännu mindre hunnit uppfatta hvad slags auditorium var samladt, förrän man uppfordrade mig att lämna meddelanden angående våra barnmorskors utbildning och rättigheter. Jag bjöd till att på den bästa engelska jag kunde åstadkomma lämna de begärda uppgifterna, talade om vår ettåriga kurs, framhöll särskildt den år 1829 till den svenska barnmorskan lämnade rätten att begagna skarpa instrument och betydelsen af denna rätt i ett så glest befolkadt land som vårt och betonade, att man nu i Sverige arbetade för skärpta inträdesfordringar och förlängda kurser.

Efter mig talade fru Norrie från Danmark. Då jag fick tid att se mig om bland de församlade märkte jag bland de andra ett par herrar, som tydligen voro läkare. »Hvad månne de tänka om att efter ett års kurs lämna instrument i en kvinnas hand», frågade jag mig själf och svaret fick jag snart nog då en af dem, en dr Cullingworth, begärde ordet och förklarade, att han med största intresse hört meddelandena från de nordiska länderna. Det vore en skam för ett så rikt land som England att stå långt efter dessa aflägsset belägna land. I England hade arbetats för att åtminstone få till stånd en tre månaders kurs för barnmorskors utbildning, men hittills hade alla försök strandat; ännu fordrades ingen utbildningskurs af dem som ville arbeta som barnmorska. Hvad instrumentutbildningen anginge, så skulle han för sin del anse det vara en fördel om äfven i England denna rätt funnes, ty huru mycket intelligentare hjälp skulle ej en så utbildad barnmorska kunna lämna. Äfven privat gjorde han sedan de vänligaste uttalanden om våra lyckliga förhållanden.

Jag fick sedermera höra att Dr Cullingworth är en af Londons mest framstående läkare.

(Forts.)

G. A.

Goethes moder.

Katharina Elisabeth Textor var dotter till borgmästaren i Frankfurt am Main Johann Wolfgang Textor och uppväxte i ett gladt och välmående hem. Hon var född den 19 februari 1731, och sjutton år gammal blef hon gift med en af Frankfurts rikaste och mest ansedda borgare, det kejsrerliga rådet Johann Kaspar Goethe. Hennes man, som var nära tjugu år äldre än hon, var en allvarlig

och kunskapsrik man, och han sysselsatte sig mycket med sin unga hustrus utbildning. Under hans ledning utvecklades hennes rika anlag, och hon mognade till kvinna. I den fromma, ädla fröken von Klettenberg hade hon en förtrolig väninna, som genom sitt lif och sina samtal närde den sunda gudsfuktan, som alltid var den fasta grund, på hvilken Elisabeth Gøthe byggde sitt lif.

Gøthes moder var en ovanligt sund och hel natur. Hon var stark till kropp och själ, glad och lefnadslustig samt ägde en frodig inbillningskraft och ett ovanligt skönhetsinne. Med skicklighet och intresse skötte hon sitt fordrande kall som husmor i det rika huset; hon var en öm och omtänksam maka och hennes alltid glada lynne samt ljusa hufvud fyllde hemmet med glädje och trefnad.

På lediga stunder sysselsatte hon sig gärna med läsning. Det var den tidens »unga Tyskland», som förtjuste henne, och af en vän lånade hon Klopstocks »Messias», som hon läste i hemlighet, då hennes man, som hade en utpräglad klassisk smak, ej kunde tåla Klopstock.

Aderton år gammal blef Elisabeth Gøthe moder till den son, som skulle bli hennes och hela Tysklands stolthet och som åt namnet *Goethe* skulle förläna en oförgänglig glans. Utom denne äldste son, Johann Wolfgang, hade hon tre andra barn, af hvilka dock endast en dotter, Cornelia, uppnådde mogen ålder.

Sina barn stod fru Gøthe alltid mycket nära och isynnerhet sin äldste son, som ärft så många egenskaper af henne. Det var modern, som införde Gøthe i folksagornas värld, och då sonen blef äldre, mottog hon gästfritt alla de vänner och beundrare, som kommo till Frankfurt för att besöka den snillrike diktaren. I sitt hus fick hon då bland många andra nöjet att mottaga föremålet för sin ungdoms svärmeri — Klopstock.

Det var ungdomslif i huset, så länge Gøthe var hemma, och den ännu unga »Frau Rat» roade sig präktigt tillsammans med de lefnadsglada, rikt begåfvade unga människor, som samlades kring hennes son.

Hennes kärnfulla, träffande infall och muntra, varmt moderliga sinne gjorde henne ofantligt omtyckt af alla, och det var sonen och hans glada vänner, som gåfvo henne smeknamnet »Frau Aja», under hvilket hon är känd i Tysklands litteraturhistoria.

Medan Gøthe ännu vistades hemma, gifte sig Cornelia med broderns ungdomsvän Schlosser, och ett par år därefter kallades hennes son till Weimar, hvarest han sedan bosatte sig. Det blef

mera stilla i huset, hennes man började bli gammal och sjuklig och 1782 blef hon änka.

Hon bodde emellertid fortfarande kvar i det stora huset, som hennes man byggt vid Hirschgraben, och många framstående gäster uppsökte henne här. Bekant är hennes yttrande om fru La Roche: »Jag förstår ej de damer, som resa världen rundt för att söka upp berömda män; till mig komma de i mitt hem, det är ojämförligt mycket bekvämare». Bland andra gäster, som »Frau Rat» mottog, voro prinsessorna af Mecklenburg, af hvilka den ena var den sedan så ryktbara drottning Luise af Preussen, kejsar Wilhelm I:s mor. Prinsessorna upplefde i Frankfurt glada ungdomsdagar. Då de vid kröningarna 1799 och 1806 åter besökte Frankfurt, påminde de sig tillsammans med fru Goethe dessa glada dagar, »då de befriade från all hofetikett dansade och sjöngo hela dagen — hvarje middag kommo de beväpnade med sina gafflar till mitt lilla bord och togo hvad de tyckte om — det smakade härligt — efter måltiden spelade den nuvarande drottningen på fortepianot och prinsen och jag dansade. Därefter måste jag tala om föregående kröningar, sagor och dylikt», skriver Frau Rat därom i ett af sina bref.

I slutet af förra och början af detta århundrade var det stormiga tider i Europa, och Frankfurt, som låg i stråkvägen, var mycket utsatt för krigets faror och besvärligheter. I årtal betungades staden af inkvarteringar. Än var det fransmännen, »die Freiheitsmänner», som Frau Rat kallar dem, än tyskarna själfva — än brandskattades det af fienderna, än utpressade vännerna penningar. Efter sin mans död blef fru Goethe trött på det stora huset och de därmed följande ständiga inkvarteringarna.

»Sedan 1790 drifves jag omkring i ett tumult — mitt hus är erbarmligt smutsigt, och tar detta slut en gång, så behöfves det ett helt år för att få det rent igen», skriver hon 1793. En annan gång klagat hon, att hennes inkvarteringar ständigt röka tobak, så att det luktar i hennes rum som i en vaktstuga. Som en ordningsälskande husmor lider hon naturligtvis af dylikt, men hon tar sig det ej allt för nära. Hon har god råd och är alltid beredvillig att jämte de andra Frankfurternas offra för sin stad och sitt fädernesland. Det är oerhörda summor det är frågan om; en tid utgåfvo borgarna 3,000 floriner i veckan till soldaternas underhåll, en annan gång är det 300,000 gulden, som fransmännen utpressa, o. s. v. Hon omtalar, att sönerna af de förnämsta borgarhusen frivilligt ställa sig vid sidan om skräddare och skomakare för att gemensamt med

dem försvara staden, och slaktarna ha ej mera några skjortor, ty de ha gått åt på sjukhusen. »Var stolt, att du är en borgare i Frankfurt!» utropar hon till sin son. Detta var vid jultiden 1793, och ännu var det långt till någon varaktig fred. Ja, fru Aja fick egentligen ej mera se sitt fädernesland i ro. I allmänhet tog hon emellertid det farliga läget lugnt och yttrar en gång, då folket började fly från staden, att hon är glad, att de feqa stackarna begifva sig af, så att de ej smitta de andra; och hon gläder sig som ett barn åt att se det praktfulla militära skådespelet framför sina fönster, sedan hon äntligen lyckats sälja det stora huset vid Hirschgraben och i stället funnit en passande våning i hjärtat af staden. Men det kom dagar, då t. o. m. »Frau Rats» modiga hjärta greps af skräck och fasa. Det var i juli 1796, då mot all förmodan tyskarna försvarade det obefästade Frankfurt, som därigenom utsattes för ett bombardements alla fador. Många hade flytt, men fru Goethe ville ej tro på faran, utan stannade kvar. Då bombardementet började, tog hon sin tillflykt till bottenvåningen och packade, när hon fick tillfälle därtill, ned sina tillhörigheter, samt var ännu lugn; men hon fick de rysligaste underrättelser om öfvergrepp på fredliga borgare — ångesten grep henne, och hon lyckades att komma ut ur staden till Offenbach, där hon stannade under bombardementet och branden. Men vid första underrättelse, att kapitulationen var slut, skyndade hon tillbaka för att taga vara på sin egendom, hvilken hon lyckades rädda i motsats till många andra, som då de voro frånvarande förlorade allt hvad de ägde. Det var ej mera än ett par månader Frankfurt var i fiendernas händer, och »Frau Rat» omtalar, huru hon den 8 september åter såg frankfurtersoldater vid högvakten — de gingo med käppar, ty fransmännen hade medtagit alla gevär — »hvad jag kände låter sig ej beskrifva», säger hon, och för hennes öron lät det härligare att höra det välkända taptot än en af Mozarts operor.

De senare åren voro något lugnare och fru Aja kunde med lif och lust ägna sig åt sina arbeten och nöjen. Hennes tankar voro ständigt i Weimar hos sonen och dennes familj. 1788 hade Goethe ingått sitt »fria äktenskap» med Cristiane Vulpius. Den moderliga »Frau Rat» glädde sig åt sonens husliga lycka och kallar Cristiane sin »kära väninna» och sin »kära dotter» samt betygar många gånger sin aktning för henne. I ett bref till Goethe kallar hon henne »en sällsynt älsklig, härlig och ofördärfvad Guds skapelse», och när Goethe i okt. 1806 lät viga sig vid Cristiane, önskar hans

moder honom all lycka och säger honom att han handlat efter hennes hjärtas önskan.

»Frau Rat» har mycket att uträtta för det Gøtheska hushållet i Weimar. Hvarje år skickar hon från Frankfurt »välskt korn» och kastanjer och på de stora årliga marknaderna gör hon en mängd inköp för sina barn. Till julen sänder hon ståtliga presenter, och hon ber ofta Gøthe om att få veta hvad hennes kära dotter och hans son August önska och behöfva — än vill hon ha Augusts mått för att beställa en kostym åt honom och än vill hon ha reda på Cristianes älsklingsfärger. Efter den välförsedda julklappskistan afgår alltid närmare jul en sändning utsökt konfekt från Frankfurt till Weimar.

Hon är ständigt sysselsatt. I ett bref omtalar hon, huru hon besöker sina vänner, går på teatern och är flitig hemma med att sticka, knyppla spetsar och sköta sina affärer. Till sin dotterdotters förstfödde gör hon ett arbete, som hon med stolthet förklarar, att ingen mormorsmor gjort före henne, hon knypplar nämligen tre tums breda spetsar — utan glasögon.

Sina högtidsstunder hade fru Aja, då hon hörde från den älskade sonen i Weimar och hans familj eller när någon därifrån kommer och hälsar på henne. I Weimar dröja ständigt hennes tankar. Då krigets olyckor nedtrycka Frankfurt och fransmännens utpressningar hota att utarma det, skrifver hon till Cristiane: »Det kom goda underrättelser från er alla — då var jag glad och tänkte — pengar hit och pengar dit — om det endast går väl och lyckligt hos dina kära i Weimar, så sofver du lugnt. Och det gör jag också trots allt detta virrvarr.»

Förströelser behöfver den glada fru Gøthe aldrig sakna. Teatern älskar hon lika mycket som sonen och i sina bref till denne redogör hon ofta noggrannt för teaterförhållandena i Frankfurt.

I sin fädernestad har hon en vidsträckt och tillgifven vänkrets, och i många hus är hon en efterlängtdad och välkommen gäst. Hos fru Schwarzkopf kom hon jämte några andra förtroliga vänner tillsammans om onsdagarna kl. 5. Man satte sig kring det runda bordet och läste de nyutkomna tyska dramerna med fördelade roller. Så behandlades Wallenstein, Tasso, Ifigenia, Don Carlos m. fl. »Man tror sig alltid på teatern, ty där deklameras härligt», säger hon en gång om detta läsesällskap, och en annan gång utbrister hon: »Das amusirt uns königlich!»

Gøthe skickar henne tidskrifter, böcker samt sina skrifter.

När hon tackar för första delen af Wilhelm Meister, skrifver hon, att hon känner sig trettio år yngre. »Kunde jag klart framställa, hvad jag kände, skulle du vara glad och lycklig öfver att ha förskaffat din moder en sådan glad dag», skrifver hon vidare. Hon gömmer hans skrifter till söndagen, då hon ostördt fördjupar sig däri. Det är isynnerhet på det första bandet hon aldrig kan läsa sig mätt — den härliga lyriken gör henne utesägligt lycklig. »Hvar man än slår upp boken är där ett mästerverk.» Hon är stolt öfver denne son, som är sitt lands ära, men hon förhäfver sig ej. »Ja, käre August», skrifver hon till sonsonen, »jag vet af erfarenhet hvad det vill säga att hafva glädje af sitt barn». En annan gång skrifver hon emellertid till Gøthe: »En smula hjärna mer eller mindre, och du hade kanske varit en helt vanlig människa».

Till Weimar kom hon aldrig, ehuru det mer än en gång var fråga därom. Hon ville ej företaga den på den tiden långa och besvärliga resan — hennes barn fingo i stället besöka henne.

Lugn, glad och lycklig lefde hon ett sällsynt rikt lif — ett lif rikt på fromhet, kärlek och oegennyttia, alltid beredd att taga världen sådan den var. Hennes »fasta, lugna mod öfvergaf henne ej heller i döden».

Hon dog den 13 september 1808 och bibehöll till det sista sitt klara hufvud och sin själsstyrka.

Hennes son säger om henne, att hon var en kvinna, som i gammaltestamentlig gudsfuktan lefde ett nyttigt lif, fullt af förtröstan på folkens och familjernas oföränderlige Gud.

Sigrid Kruse.

Från skilda håll.

Fru Jeannette Schwerin †. En af den nyss afslutade kvinno-kongressens i London uppgifter var att utse de funktionärer, hvilka under den kommande femårsperioden skola utgöra det internationella kvinno-förbundets centralstyrelse. Denna styrelse har som bekant en helt och hållet kosmopolitisk sammansättning, i det den väljes bland representanterna för de länder, som anslutit sig till världsförbundet. Bland de nyvalda styrelseledamöterna läses namnet Frau Jeannette Schwerin, Tyskland, såsom kassaförvaltare. Nu ingår emellertid underrättelsen att fru Schwerin affidit i Berlin i en ålder af 47 år. Kännbar som denna förlust är för kvinnovärlden i allmänhet, drabbar den naturligtvis närmast den

stad, där denna framstående kvinna utöfvade sin ädla verksamhet, nämligen Berlin. Det var isynnerhet inom fattigvårdsarbetet fru Schwerin nedlade stora förtjänster, och flera af de reformer, som på senaste åren inom denna del af det sociala lifvet genomförts, hafva tillkommit tack vare hennes energiska åtgöranden. Det var t. ex. på hennes initiativ, under Sällskapets för etisk kultur auspici, en fast byrå upprättades i Berlin, hvilken lämnar upplysning om rikshufvudstadens alla välgörenhetsinrättningar, (motsvarande F. V. O. byrå i Stockholm.) Hon var en framstående talarinna och skriftställarinna och verkade såväl i tal som skrift för spridandet af kunskap om det som hör till den sanna välgörenheten och höll i detta ämne talrikt besökta föreläsningar, särskildt afsedda för Berlins bildade kvinnor. Arbetarfrågan i alla dess faser intresserade henne äfven på det lifligaste och hon har därpå nedlagt mycket arbete, särskildt genom igångsättande af enquêtes i olika länder för utrönande af arbeterskors förhållanden. Med ett ord, i Jeannette Schwerin har Tyskland förlorat en af sina socialt mest dugande kvinnor och kvinnorörelsen en af sina ädlaste representanter och förkämpar.

*

Kvinnorna i Londons kommunalråd. Samma dag som internationella kongressen i London öppnades förkastade engelska öfverhuset med öfverväldigande majoritet förslaget om kvinnans valrätt och valbarhet till Londons kommunalråd, (eller rätten att blifva ålderman och s. k. borough councillor), en anti-kvinnovänlig opinionsyttring, mot hvilken naturligtvis åtskilliga skarpa protester läto höra sig under kongressförhandlingarna. Det är med anledning af en omorganisation af Londons kommunalstyrelse som det kvinnofientliga partiet inom parlamentet passat på tillfället för att åvägabringa denna utslutning af det kvinnliga elementet från städernas förvaltning, där det hittills haft tillfälle att göra sig gällande. Men om kvinnornas sak denna gång lidit ett afgjordt nederlag kan man säga att den fallit med ära. Många röster inom öfverhuset höjde sig mot denna både okloka och orättvisa utslutning, bland andra markisens af Salisbury, hvilkens tal kan betecknas som den allra vackraste orlofsedel, som den i kommunens tjänst arbetande kvinnan kunnat få. Efter att ha framhållit, att den nya förordningen bland annat innebure skyldigheten för kommunalstyrelsen att öfva uppsikt öfver de fattigas bostadsförhållanden, påvisade talaren att just här låge fältet öppet för den kvinnliga förmågan och erfarenheten. All andlig beröring med de arbetande klasserna, alla närmare anknytningspunkter mellan dessa och de bättre lottade — utom då det rörde affärer — komme nästan utslutande från kvinnorna. Det vore således föga välbetänt att beröfva staten detta tillskott af arbetskraft och den rikare erfarenhet i hvad som angår de fattigas enskilda lif och moral, som kvinnorna skulle tillföra kommunen ifall de hade säte och stämma i dess styrelse. — I underhuset, där man vid sista läsningen af förslaget äfven stannade vid öfverhusets beslut, uttalade man sig likaledes med det största erkännande om det utmärkta sätt hvarpå kvinnorna alltid skött sina åligganden som medlemmar i förmyndarestyrelser (boards of guardians) och alla andra offentliga förtroendeposter.

*

En hälsning från Florence Nightingale. Att den snart 80-åriga hjältinnan från Krimkriget, som sedan länge dragit sig tillbaka från det offentliga lifvet, ännu med vaken blick följer sitt lufs stora intresse, sjukvården, därom vittnar ett bref, ställdt till sjukvårdssektionen vid kvinno-kongressen i London. Brevet, som upplästes af Lady Aberdeen på en af sammankomsterna, hade följande lydelse:

Mina kära sköterskor, tack, tack för alla framsteg ni ha gjort på dessa sista år. Må Gud välsigna er — och det gör Han. Ni borde vara jordens salt, ty tillfällen därtill ha ni. Tillfällen hos era patienter, utan att predika med ett enda ord, endast genom att i handling visa hvad en kvinna bör vara. Och att hvart år skall komma att visa denna känsla mer och mer, är min innerliga bön.

Er tillgifna och tacksamma vän
Florence Nightingale.

*

Kvinliga sundhetsinspektörer. I den engelska tidskriften *The Nursing Record* läses om ett mycket framgångsrikt experiment, företaget af »City Council» i Birmingham, nämligen att använda kvinnor till sundhetsinspektörer. Dessa ha till uppgift att besöka — upprepade gånger om så behöfs — de fattigas hem, se till att hemmen hållas rena och förhindra spridandet af smittosamma sjukdomar. En läkare, som nyligen har lämnat en rapport angående resultatet af detta försök, anser att dessa inspektrisers arbete tenderar till att i betydlig mån minska dödligheten bland späda barn. De ha besökt en stor massa hem, säger han, och när de förnyat sina besök, ha de nästan alltid funnit, att en stor förbättring har ägt rum. De ha ägnat särskild uppmärksamhet åt renligheten i hemmet och påyrkat att golfven skulle skuras, fönstren öppnas och sofrummen städas. Där de funnit späda barn behäftade med svåra åkommor, ha de ofta kommit tillbaka för att se till att patienterna fått nödig föda och tillsyn. Vid sjukdomsfall gifva de anvisning på vård och personlig hjälp, och hvarhelst de påträffa barn i skolåldern, som icke gå i skola, förhöra de sig om orsaken och söka, om denna befinnes otillräcklig, förmå föräldrarna att sända dem dit o. s. v.

*

Rättelse. I Alma Cleves uppsats *En sommartrip till Italien* (häft. 12) förekomma ett par förargliga tryckfel, hvilka härmed rättas. Sid. 258, rad. 14 uppifrån står: *Aspera, läs Aspern*, och sid. 260, rad. 4 nedifrån står: *smyckade, skall vara uppburna*.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jämförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år**15**:— för kvartal **4**: 25
» halft år **8**:— » månad **1**: 50

Landsortsupplagan:

för år**10**:— för kvartal **3**:—
» halft år **6**:— » månad **1**:—

Froms Velocipeder

äro af alla som begagna dem, erkända för sin stora hållbarhet och sin lätta gång.

Den enda Guldmedalj, som vid Stockholms-utställningen utdelades »för Utmärkta Velocipeder», tilldelades dessa maskiner.

OBS! Rikt urval af tillbehör. Alla slags velocipeder repareras.

PER FROM, Stockholm. Mäster-Samuelsgatan 26.

Nya (=Lägre) Lärarinneseminarium.

Kursen vid småskolelärarinneseminariet är ett-årig och motsvarar *andra* klassen vid liknande två-åriga privata seminarier. Seminariet kommer att stå under statens kontroll. På den pedagogiskt-praktiska utbildningen lägges största vikten. Terminsavgift 100 kr. De som genomgått elementarskola för flickor intages å seminariet utan inträdesexamen om plats finnes. Anmälningar mottagas af undertecknad.

Alma Detthow. Sommaradress: Oeke (Jämtland.)

(S.T.A. 62582)

Å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukhus.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälan.

Dagny utkommer 1899 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekultureernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar frangå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Tyfusbacillen	på 1 min.,	Difteribacillen	på 1 min.
Dentolin	» » » »	» 1-2 »	»	» 2-3 »	»

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Kolerabakterien	på 1 min.,	Difteribacillen	på 2 min.
Dentolin	» » » »	» 1 »	»	» 3-4 »	»
Gahnelit	» » » »	» 1 »	»	» 4 »	»
Stomatol	» » » »	» 1-2 »	»	» 4 »	»
Azymol	» » » »	ej på ½ tim.,	»	ej på 1 tim.	»
Aseptol	» » » »	ej på 24 tim.,	»	ej på 24 tim.	»

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.
För hjälpsökande kl. ½ 10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.

Hildur Anderssons Ullspinneri- O. Skrädderi-Aktiebolag
Allm. T. 76 53. **16 Oxtorgsgatan 16, 1 tr.** Riks 1 63.
Filial: 1 Hornsgatan 1. Allm. 304 35.

Nytt! "Schalkragar." Vackra schalar i moderna mönster passande till kragar. Vättes af ull. Gammalt ylle och ull, äfvensom all slags helylle tages i utbyte. Gods afhämtas tacksamt afgiftsfritt.